

Juryrapport Mark Wildschut

Nederlands Letterenfonds Vertaalprijs 2012

Categorie: literaire non-fictie in het Nederlands

Mark Wildschut heeft in een lezing eens enkele opvallende uitspraken gedaan over het vertalersvak. Hij sprak over zijn vertalingen van Nietzsche en Barth, en merkte op dat Nietzsches harde afrekening met de slavenmoraal, met de menselijke knechtschap, hem soms ‘ook onaangenaam had geroerd’ in zijn vertalersziel. ‘Want,’ zo verklaarde hij, ‘is de vertaler niet de bediende bij uitstek? Niet de schrijver, noch de geadresseerde, maar slechts de bode, de dienstbode tussen schrijver en lezer?’ Onmiddellijk echter stelde hij het perspectief op die knechtenstatus bij. Hij merkte op dat de vertaler die status met opgeheven hoofd dient te dragen, en dat het vertalen van de *Römerbrief* van Karl Barth, Barths commentaar op de *Brief aan de Romeinen* van Paulus, hem hierbij had geholpen, omdat het dienaarschap in dat boek ‘niet gehegeld’ wordt, ‘maar eerder aanbevolen’. Net als de apostel Paulus, de auteur van de *Brief aan de Romeinen*, en net als Karl Barth, de commentator van die brief, is de vertaler immers iemand die een boodschap interpreteert, uitlegt en overbrengt. Zijn dienst is onmisbaar en daarom kan hij er trots op zijn.

Hier sprak geen man die enkel broodvertaler is, maar een vertaler die zich inhoudelijk wil verhouden tot de teksten die hij vertaalt en daar met hart en ziel bij betrokken is. Wildschut begon ook te vertalen vanuit inhoudelijke gedrevenheid. Hij studeerde af in de wijsbegeerte, op de denker Heidegger, en nam vervolgens meteen maar de taak op zich om diens hoofdwerk *Sein und Zeit* te vertalen.

Wildschuts vertaling van Heideggers *Sein und Zeit*, die dateert uit 1998, is bij verschijning zeer geprezen en heeft haar weg naar vele lezers gevonden. We willen deze prestatie hier nog eens nadrukkelijk memoreren. Het is Wildschut gelukt om dit complexe werk overtuigend over te brengen. Hij heeft de weerbarstigheid van het origineel alle recht doen wedervaren en tegelijk een ritmische, leesbare Nederlandse tekst geschapen. Daarmee heeft hij een van de grote filosofische basisteksten uit de twintigste eeuw voor de Nederlandse lezer ontsloten. Maar hij heeft meer gedaan dan dat alleen. Hij heeft de Nederlandse filosoof een handreiking geboden om met dit werk om te gaan en de vaderlandse receptie van Heidegger in wezen een nieuwe impuls gegeven. Niet alleen door zijn doordachte omgang met het complexe, van neologismen doordrenkte

idioom, maar ook doordat hij in zijn boeiende nawoord, uitdrukkelijk binnen de door de erven Heidegger aangegeven beperkingen opgesteld, nog eens zorgvuldig en met veel kennis van zaken uitlegt hoe hij heeft gewerkt. Treffend is bijvoorbeeld de gedegenheid waarmee hij zijn vertaalkeuze verantwoordt voor Heideggers sleutelbegrip 'Dasein'. Wildschut kiest niet voor de voor de hand liggende vertaling 'bestaan', die de betekenis van dit oerbegrip zou versimpelen en verdoezelen, maar hij vertaalt dat begrip met 'erzijn', een nieuw Nederlands woord. Maar ook termen als 'ontheming' en 'ont-verring' verschijnen hier voor het eerst. Wildschut verkent hier op fascinerende wijze de grenzen van de Nederlandse taal.

Er volgden nog tal van andere vertalingen, van grote denkers als Heidegger, Karl Jaspers, Max Weber, maar daarnaast ook van hedendaagse essayisten en biografen als Safranski en Hosfeld. Samen met collega Michel van Nieuwstadt vertaalde hij de *Nagelaten fragmenten* van Friedrich Nietzsche, een indrukwekkend project op zichzelf. Recentelijk verschenen van zijn hand twee vertalingen van Theodor W. Adorno: *Zonder richtlijn: parva aethetica* en *Prisma's. Cultuurkritiek en maatschappij*. En daarbij zal het niet blijven. Want Wildschut is een man met grote ambities.

Steeds weer valt op hoe flexibel deze vertaler schakelt tussen de diverse stilistische registers. Hij weet niet alleen recht te doen aan de balsturige stugheid van Heidegger, maar ook aan het vileine pennenmes van Nietzsche. En wanneer je de biografieën van volbloedstilist Safranski in Wildschuts Nederlandse vertaling leest, is het net of je een roman in handen hebt.

In 2008 kwam Karl Barths *Römerbrief* uit in Wildschuts Nederlandse vertaling. Opnieuw vertaalde hij een baanbrekend meesterwerk, ditmaal op theologisch terrein. En ook ditmaal lukte het Wildschut om de toon van het werk, die van de protestantse dominee met zijn retorische aplomb, zeer overtuigend te treffen. 'Es ist das Wort, das die Propheten von jeher sprachen, das jetzt vernehmbar und vernommen wird', schrijft Barth, en we horen hoe de kanselredenaar het kerkorgel bewerkt. In Wildschuts vertaling keert het orgelpunt fijntjes terug: 'Het is het woord dat de profeten van oudsher spraken dat nu hoorbaar wordt en gehoor vindt.' 'Oder sollte etwa der paulinische 'Ruhm', das Selbstbewusstsein, in dem hier geschrieben ist, einen Schatten auf den Inhalt des Römerbriefs werfen, einen Vorwand, ihm auszuweichen, bieten?', lezen we in het slothoofdstuk van het boek. Getrouw, maar lenig en zelfs licht verhelderend, met de herhaling van het hulpwerkwoord in het laatste zinsdeel, wordt het in de weergave van Wildschut: 'Of zou dat waar Paulus zich op beroemt, het zelfbewustzijn waarmee hier is geschreven, soms een

schaduw werpen op de inhoud van de Romeinenbrief, zou dit een voorwendsel kunnen zijn om hem uit de weg te gaan?’

In zijn nawoord bij de vertaling van *Sein und Zeit* merkt Wildschut op: ‘De vertaler heeft een zekere onverschrokkenheid nodig om het bevreemdende en gewelddadige karakter van Heideggers taalgebruik niet naar iets gebruikelijks en ‘beter lopends’ terug te vertalen.’ Onverschrokkenheid is een woord dat in meer dan één opzicht bij deze vertaler past. Hij deinst voor geen enkele Duitse denker terug en gaat de confrontatie steeds met gepassioneerde inzet aan. Wildschut is een vertaler die grote ambitie paart aan een voorbeeldige vakbekwaamheid. Het is bovendien iemand die uitstekend in staat is om op zijn werk te reflecteren en daarover op een intelligente manier te vertellen. Precies om deze redenen verdient Mark Wildschut de Nederlands Letterenfonds Prijs 2012 ten volle. We overhandigen je hierbij de prijs dan ook met zeer veel genoeg.

De jury

Djûke Poppinga (voorzitter), Karol Lesman en Jabik Veenbaas